

Analyse Vredesakkoord gaat niet alleen over grenzen Oekraïne

Poetin vreest ontmanteling van Rusland

Na een week vol onderhandelingen over Oekraïne wordt er druk gespeculeerd over een mogelijk vredesakkoord. Intussen blijft Poetin hameren op de 'kernoorzaken' van het conflict. Maar wat voor visie gaat daarachter schuil en hoe belemmeren zij een mogelijk bestand?

Jarron Kamphorst
TBILISI

Veiligheidsgaranties, het opgeven van stukken Oekraïne, wel of geen staakt-het-vuren, eventuele Navo-troepen langs een bevroren frontlinie. Het ging in de nasleep van de toptopmoeting tussen Donald Trump en Vladimir Poetin vorige week vrijdag in Alaska over tal van technische aspecten die een mogelijke vredesdeal tussen Kyiv en Moskou zou kunnen behelzen. Toch leek de Russische president zelf vooral met andere zaken bezig.

Tijdens de persconferentie na afloop van het presidentsite onderonsje herhaalde Poetin dat wat hem betreft het grootste struikelblok op weg naar vrede niet in Oekraïne ligt, maar 'rondom Oekraïne'. Om tot een duurzame oplossing te komen, zo stelde hij, 'moeten alle kernoorzaken van de crisis worden geëlimineerd en dient er een eerlijke balans te worden hersteld in de veiligheids sfeer in Europa en de wereld in zijn geheel'.

Daar waren ze weer: de 'kernoorzaken' waar Poetin al sinds het begin van zijn invasie op hamert. Maar wat houden die kernoorzaken eigenlijk in en waarom blijft het Kremlin ze als een geopolitiek mantra herhalen?

Diepere drijfveren

In het kort komt het erop neer dat Moskou wil dat Kyiv zijn Navo-ambities vaarwel zegt, dat Oekraïne zijn strijdkrachten kortwiek en dat er een ander regime komt in Kyiv.

Dat is het concrete eisenpakket dat het Kremlin telkens weer op de onderhandelingstafel

gooit. Maar achter die eisen gaat een veel bredere wereldvisie schuil die onder Poetin is verheven tot officiële staatsideologie. Een diepere drijfveer die een oplossing voor de oorlog in Oekraïne enorm kan bemoeilijken, zo benadrukte de gerenommeerde Russische politoloog Tatjana Stanovaja afgelopen week in een reeks berichten op X.

'De Amerikanen moeten serieus bedenken dat Poetin het conflict in Oekraïne niet per se als een oorlog tegen Oekraïne ziet, maar als een strijd tegen het Westen en, in het bijzonder, tegen pro-westerse en 'anti-Russische' elites die hij beschouwt als instrumenten van een breder langetermijnproject van het Westen om Rusland te ontmantelen.'

'Russofobie als wapen'

Dat is inderdaad exact wat Poetin continu herhaalt als hij de invasie van Oekraïne probeert te vergoelijken. Neem zijn speech van september 2022, waarin hij een gedeeltelijke mobilisatie afkondigde. "Het doel van het Westen is om ons

Poetin is ervan overtuigd dat Ruslands voortbestaan op een historisch kruispunt staat

land te verzwakken, te verdelen en uiteindelijk te vernietigen. Ze zeggen nu al overholen dat ze in 1991 in staat waren om de Sovjet-Unie op te splitsen en dat nu de tijd is gekomen voor Rusland zelf. Ze broeden al heel lang op dergelijke plannen. Ze brachten offensieve infrastructuur van de Navo tot aan onze grenzen. Van russofobie maakten ze hun wapen."

Botsende werelden

Dat Poetin het uiteenvallen van de Sovjet-Unie slecht kan verkroppen, is geen geheim. Het liefst ziet hij dat Rusland zijn macht en glorie uit de hoogtijdagen van de Koude Oorlog weer terugkrijgt, inclusief de toenmalige hegemonie over Oost-Europa en in het bijzonder de voormalige Sovjetrepublieken.

Of zoals Stephen Covington, ex-adviseur van de Europese opperbevelhebber van de Navo,

het in *The Economist* verwoordde: 'Poetin ziet twee scherp contrasterende toekomst voor zich: of het westerse systeem blijft bestaan en Rusland wordt strategisch verslagen, of het westerse systeem wordt vervangen en Rusland blijft voortbestaan. Hij is ervan overtuigd dat Rusland een historisch kruispunt heeft bereikt en dat de ontmanteling van de bestaande wereldorde en het bouwen van een nieuwe wereldorde fundamenteel is voor Ruslands ambities als grootmacht.'

Het is met die bril dat Poetin naar de oorlog en de vredesonderhandelingen kijkt. Het gaat hem niet zozeer – of in ieder geval niet alleen – om het onderwerpen van Oekraïne, als wel om het slopen van het door de VS geleide internationale systeem. Binnen die visie is de oorlog in Oekraïne geen aanvalsoorlog, maar een noodzakelijke verdediging tegen de voortschrijden-

de westerse invloed en agressie. Of, in zijn eigen woorden, een kleine drie jaar geleden: "Het besluit tot een preventieve militaire operatie was de enige mogelijkheid. Het is deel van onze historische traditie, van het lot van ons volk om diegenen te stoppen die naar werelddominatie streven."

Zo bezien is Oekraïne voor Poetin niet per se de hoofdprijs, maar eerder een toneel waar twee werelden botsen en waar een existentiële strijd wordt geleverd voor het voortbestaan van de Russische natie.

Garanties van het Westen

Het brengt analist Stanovaja op X tot de slotsom dat 'de basis voor elke mogelijke oplossing, vanuit Poetins visie, begint bij het direct met de Verenigde Staten aanpakken van strategische vraagstukken. Zelfs de ontwerpakkoorden van

➔ Een militair in Kyiv. President Poetin hamert erop dat er een ander, minder westers georiënteerd regime komt in Oekraïne. FOTO ALINA SMUTKO/REUTERS

Istanboel (na onderhandelingen tussen Kyiv en Moskou in het voorjaar van 2022, red.) gingen voor Poetin niet zozeer over het regelen van de status van Oekraïens grondgebied als wel over het begrenzen van het potentiële gebruik van dat grondgebied door het Westen voor 'anti-Russische' doeleinden.' Poetin wil, kortom, vooral over invloedsfeeren praten. Het opdelen van Oekraïens territorium is daar onderdeel van.

In andere woorden: met een eventuele erkenning van gebiedsverovering, een staakt-het-vuren of bevestiging van het conflict is het strategische doel van Poetin nog niet bereikt. Poetin wil garanties dat het Westen een einde maakt aan zijn vermeende pogingen om Rusland te vernietigen door steeds verder de voormalige Russische invloedsfeer in te knippen. Vandaar dat een Navo-ldmaatschap voor Kyiv onbespreekbaar is, evenals de inzet van Navo-troepen op Oekraïense bodem, zoals Moskou deze week nog maar eens herhaalde.

Zolang dit soort grotere geopolitieke thema's niet ter tafel komen, is de kans klein dat het tot een duurzaam vredesakkoord komt. Stanovaja: "Trump's wens om de Russen en Oekraïners samen te brengen om een deal te sluiten is gedoemd te mislukken, zelfs als er gesprekken worden gevoerd en een document wordt ondertekend. Geen oplossing kan standhouden tot dat Washington en Moskou bereid zijn direct te onderhandelen over strategische kwesties. Op dit moment is er weinig vooruitzicht op dat soort gesprekken. Daarom moet men voorbereid zijn op de voortzetting van het conflict."